

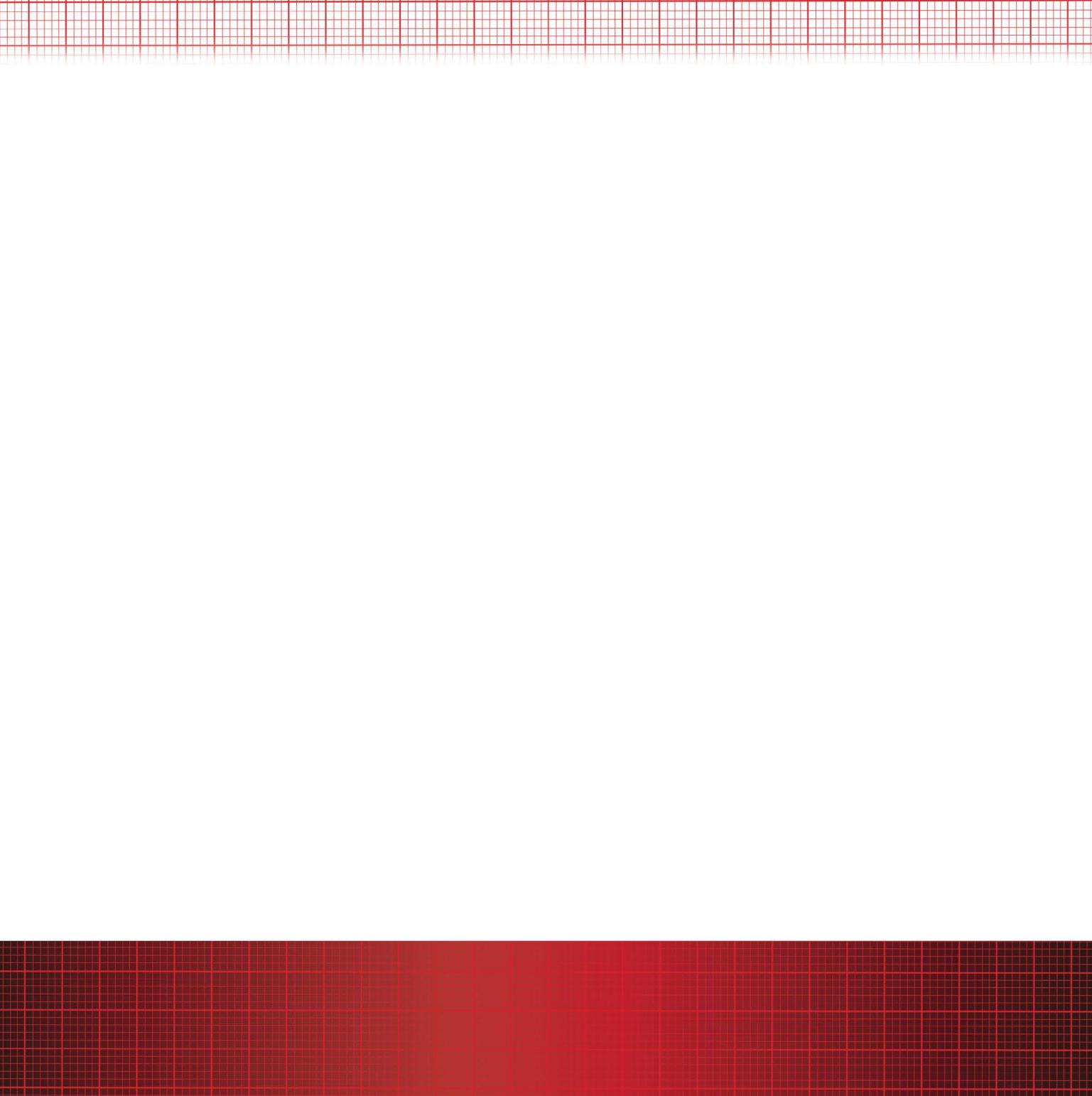
INSTITUT ZA ORTOPEDSKO-HIRURŠKE BOLESTI

“BANJICA”

Informator za pacijente Deca, zlostavljanje i zanemarivanje

Institut za ortopedsko-hirurške bolesti „Banjica“
Beograd, Mihaila Avramovića br. 28

DECA, ZLOSTAVLJANJE? ZANEMARIVANJE?

„Dete je pripadnik retke, bespomoćne i veoma ugrožene vrste. Pripadnici te vrste uglavnom su neodređenog uzrasta, pola i socijalnog statusa. Jedino što umiju i vole da rade jeste da se igraju i zabavljaju. Osim toga, deca malo šta umiju i razumeju, a još manje imaju šta da kažu. Mi odrasli smo tu da ih štitimo od svih rizika i izvora ugrožavanja.“³

Svi oblici nasilja, zlostavljanja, zloupotreba ili zanemarivanja dece, kojima se ugrožavaju ili narušavaju fizički ili psihički integritet deteta predstavljaju povredu jednog od osnovnih prava deteta, prava na život, opstanak i razvoj. Pravo na zaštitu od svih oblika nasilja predstavlja osnovno pravo svakog deteta utvrđeno u Konvenciji o pravima deteta i drugim dokumentima Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i ostalih međunarodnih organizacija.

Nasilje u porodici je ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice. Nasilje u porodici je fenomen koji je prisutan u svim zemljama sveta i u svim kulturama.

Oblici nasilja nad decom

Nasilje se pojavljuje u različitim oblicima. Nasilje nad decom je svako: fizičko, seksualno i psihičko (emotivno) nasilje.

Fizičko telesno zlostavljanje je fizička agresija odrasle osobe nad detetom. Uključuje: udaranje, paljenje, nanošenje opeketina, davljenje, drmusanje, batinjanje, udaranje po glavi i telu, čupanje kose, povrede oštrim i tupim predmetima, šutiranje, bacanje na zid ili pod itd., pri čemu se često zlostavljanje opravdava kao vaspitno - disciplinska mera.

Seksualno zlostavljanje deteta jeste bilo koji seksualni čin između odrasle osobe i deteta, uključujući penetraciju, oralni seks ili izlaganje detinjeg nagog tela pod prisilom u prisustvu odrasle osobe. To je povreda polne slobode i polnog morala, svaki vid degradiranja i ponižavanja na seksualnoj osnovi, zatim silovanje i svaki vid prisiljavanja na seksualni odnos.

Psihičko, emotivno ili duševno zlostavljanje se odnosi na zastrašivanje deteta, konstantno kritikovanje,

“BANJICA”

potcenjivanje, emocionalne pretnje, optužbe i ucenjivanje, stvaranje konfuzije i nesigurnosti kod deteta, posesivno ponašanje, postavljanje nerealnih i neostvarivih očekivanja, verbalno zlostavljanje, izlaganje deteta pritisku, izvrgivanje ruglu, neprikladne i preterane kazne, nepokazivanje ljubavi, ispoljavanje zlostavljačkog autoriteta, nepoštovanje, zloupotreba poverenja, neispunjavanje obećanja, emotivna rezervisanost, minimiziranje, poricanje i prebacivanje krivice za nasilje, izolacija, uznemiravanje i maltretiranje. Такode je važno pomenuti i pasivno zlostavljanje, jedan poseban vid nasilja koji nije lako uočiti, a koji obično vodi u fizičko nasilje. Ovaj vid nasilja vrlo je suptilan i uključuje duhovno i intelektualno zlostavljanje, dvosmislenosti, zapostavljanje pri čemu odgovorna odrasla osoba ne vodi odgovarajuću brigu o detetu i o njegovim potrebama kako na fizičkom planu (obezbedenje hrane, odeće i higijene), tako i na edukacionom planu (sprečavanje deteta da ide u školu).... Istraživanja su pokazala da muškaraci i žene koji zlostavljaju odrasle takođe zlostavljaju i svoju decu.

Šta je telesno kažnjavanje dece?

Prema jednoj od definicija, telesno kažnjavanje je svako postupanje preduzeto radi kažnjavanja dece koje bi se smatralo nezakonitim napadom ukoliko bi bilo usmereno protiv odrasle osobe. Odrasli imaju priličan dar da smisljavaju reči zbog kojih će se bolje osećati u vezi sa udaranjem dece. Međutim, mučna realnost za decu jeste činjenica da sve to predstavlja nasilje.

Komitet za prava deteta kao nadzorno telo zaduženo za Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima deteta naglasio je da ljudska prava nalažu eliminisanje svih vrsta telesnog kažnjavanja, ma kako blaga ona bila, i svih oblika okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja.

Komitet definiše telesno ili fizičko kažnjavanje kao: *svako kažnjavanje pri kome se upotrebljava fizička sila i čija je svrha da se nanese određeni stepen bola ili nelagode, bez obzira na to koliko je ono blago. To se najviše odnosi na udaranje dece: („pljuska“, „batine“, „čuška“...) rukom ili pomagalom – bićem, štapom, pojasmom, cipelom, drvenom kašikom, itd. Međutim, ono takođe može da podrazumeva, na primer, šutiranje, drmusanje ili bacanje dece, grebanje, štipanje, ujedanje, čupanje kose ili zavrtanje ušiju, primoravanje dece da budu u neprijatnim položajima, nanošenje opeketina, šurenje ili prisilno gutanje (na primer ispiranje deci usta sapunom ili teranje dece da progutaju ljute začine). Po mišljenju Komiteta, telesno kažnjavanje je uvek ponižavajuće. Uz to, postoje i drugi, nefizički oblici kažnjavanja koji su takođe okrutni ili ponižavajući. Oni uključuju, na primer, kažnjavanje kojim se dete omalovažava, ponižava, ocrnuje, okrivljuje, zastrašuje, ismejava ili kojim se detetu preti.

Seksualno nasilje nad decom – opšte karakteristike

Seksualna zloupotreba deteta je iskorишćavanje deteta od strane starije osobe za seksualno zadovoljavanje. Svaka seksualna aktivnost sa detetom, ako je mlađe od četrnaest godina, a radi postizanja seksualnog zadovoljstva jeste seksualna zloupotreba. Ona obuhvata čitav niz ponašanja, od verbalne zloupotrebe, bez fizičke grubosti, poput opscenih telefonskih poziva, razgovora i aluzije na seks i seksualnost, vojerizma ili pak čitav dijapazon ponašanja, kao što je dodirivanje deteta, gledanje, „pregledanje“ tela deteta, sa ili bez fizičkog kontakta, pokazivanje detetu

svojih genitalija i slično. Ona može da se dogodi samo jednom ili pak da je reč o ponavljanoj, hroničnoj zloupotrebi, koja traje godinama, sve do silovanja, sa pritudom na različite oblike polnog akta (oralni snošaj ili pokušaj, vaginalni ili analni snošaj ili pokušaj snošaja).

U skladu sa definicijom predviđenom Opštim protokolom o zaštiti dece od zlostavljanja i zanemarivanja, seksualna zloupotreba deteta podrazumeva uključivanje deteta u seksualnu aktivnost koju ono ne shavata u potpunosti, sa kojom nije saglasno ili za koju nije razvojno doraslo i nije u stanju da se sa njom saglasi. Ona se ispoljava kao aktivnost između deteta i odrasle osobe ili drugog deteta koje se, zbog svog uzrasta ili razvoja, nalazi u položaju koji mu daje odgovornost, poverenje ili moć, gde aktivnost ima za cilj da pruži uživanje ili zadovolji potrebe druge osobe.

Najzad, seksualnom zloupotrebotom smatra se i:

- navodenje ili primoravanje deteta na učešće u seksualnim aktivnostima, bilo da se radi o kontaktnim (npr. seksualni odnos, seksualno dodirivanje i sl.) ili nekontaktnim (npr. izlaganje pogledu, egzibicionizam i sl.);
- eksploratorsko korišćenje deteta za prostituciju ili druge nezakonite seksualne radnje.

Žrtve seksualnog nasilja, bez obzira na pol, mogu biti sva deca od rođenja do adolescencije. Međutim, smatra se da određeni činioci kao što su stepen naivnosti, nezrelosti i poverenja, koja deca imaju u odrasle osobe, utiče na to da su u najvećem riziku deca između četvrte i devete godine života. Upravo ovi faktori dovode do toga da se kao počinioci javljaju najčešće osobe koje su u stalnom i bliskom kontaktu sa decom, kao što su roditelji, srodnici ili najbliži poznanici, dakle svi oni kojima deca veruju, sa kojima provode vreme i prema kojima gaje određene emocije.

To takođe podrazumeva da se iz navedenih razloga ova dela teško prijavljuju i još teže otkrivaju.

Kada su u pitanju veoma mala deca, ona nisu u stanju da ovakva dela prijave, a nisu ni svesna šta im se događa, pa produ i godine dok se ne otkrije cinjenica da su zlostavljeni. Kod starije dece, koja su toga svesna, pak, javlja se strah da će biti osramoćena, ili da su i sama kriva, odnosno da učestvuju u nečem što je "prijava" zbog čega imaju osćać stida i srama. Posledice nasilja nad decom su veoma značajne, jer mogu ostaviti kako trajna telesna oštećenja, tako i psihičke posledice koje neretko dovode do širenja nasilja i u sledeće generacije, jer je poznato da zlostavljano dete ima predispozicije da i sam u budućnosti zlostavlja sopstvenu decu. U najekstremijim slučajevima posledice mogu biti i u vidu smrtnog ishoda. Najveća smrtnost je na uzrastu do druge godine, iz prostog razloga što ta deca nemaju razvijenu moć govora sa jedne strane, a sa druge, reč je o deci koja su fizički nedovoljno razvijena i zbog toga veoma osetljiva.

Još jedan važan faktor, koji predstavlja veliki problem kada je u pitanju seksualno nasilje nad decom, jeste neblagovremeni odlazak na lekarski pregled ovakve dece, te se najčešće, tek kada su u pitanju ozbiljne fizičke povrede, postavi sumnja da se radi o seksualnom zlostavljanju deteta.

Zbog toga je važno da celo društvo aktivno bude uključeno u ovaj problem, a prvenstveno osobe koje su u stalnom profesionalnom kontaktu sa decom: lekari, vaspitačice, učitelji, školski psiholozi i sl. Naravno to podrazumeva da ove osobe budu u stalnoj edukaciji, kako bi mogle blagovremeno i tačno da uoče prve znake ove pojave.

Dosadašnja iskustva, na žalost, pokazuju da se u našoj sredini problem seksualnog nasilja nad decom nedovoljno poznaje, možemo reći i zanemaruje, čak i od strane stručnih lica, koja bi po prirodi svoje profesije tim problemom morala da se bave u praksi. Takođe, mi nemamo ni približnu predstavu broja različitih oblika zlostavljanja dece, uključujući i seksualno nasilje nad njima, tako da mnogi slučajevi ostaju neotkriveni.

"BANJICA"

Reference

1. Conragan, C. (2002) Children in Conflict with the Law: Victims of the Transition – An assessment of the juvenile justice system in the Republic of Serbia and Montenegro. Beograd: UNICEF.
2. Council of Europe (2007) Eliminating corporal punishment (a human rights imperative for Europe's children) 2nd edition. Belgium: Council of Europe Publishing.
3. Korać, N., Vranješević, J. (2001) Nevidljivo dete. Beograd: Jugoslovenski centar za prava deteta.
4. Srna, J. (1998) Nasilje nad malom decom. U: M. Milosavljević (ur.) Nasilje nad decom. Beograd: Fakultet političkih nauka, str. 129-154.
5. Banjanin-Đuričić, N. (1998) Udarac po duši, Sociološka studija zlostavljanja dece u porodici. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja & Jugoslovenski institut za prava deteta.
6. Beardsall, L., Hetheron, J. (1998) Decisions and attitudes concerning child sexual abuse: does the gender of the perpetrator make a difference to child protection professionals? Child Abuse & Neglect, 22, str. 1265-1283.
7. Bernard, F. (1972) Sex met kinderen. Den Haag: Uitgeverij NVSH.

“BANJICA”

Direktor Instituta:
Prof. dr Slobodan Slavković

Rukovodilac Stručnog tela za lekove, kvalitet i akreditaciju:
Prim. mr sci. med dr Vesna Nikolić

Pripremio:
Vesna Šćepanović - OŠ Dragan Hercog

u koordinaciji sa članovima Stručnog tima za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja:
Prim. mr sci dr Vesna Nikolić

Jasminka Bogosavljević
Dr Igor Šešlja
Dragana Zlatanović

Zavedeno pod br. 01-45/30

INSTITUT ZA ORTOPEDSKO-HIRURŠKE BOLESTI

“BANJICA”

2014. godina

Designed by: Ana Živković, B smart media servis d.o.o.

www.bsmart.rs

Institut za ortopedsko-hirurške bolesti „Banjica“
Beograd, Mihaila Avramovića br. 28

www.iohbb.edu.rs